

 Knizky.sk

ANGELINA

aneb

Dům kde
straší

Émile
Zola

ANGELINA ANEB,
DŮM KDE STRAŠÍ

ÉMILE ZOLA

EKNIZKY.SK

Angelina aneb, Dům kde straší by eknizky.sk is licensed
under a Creative Commons
Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0
International License, except where otherwise noted.

Obsah

Angelina aneb, Dům kde straší

I

ANGELINA ANEB, DŮM KDE STRAŠÍ

Je tomu skoro dvě léta, co jsem jel na bicyklu osamělou cestou od Orgevalu nad Poissy, když náhlé objevení usedlosti na pokraji silnice překvapilo mne do té míry, že jsem seskočil s kola, abych ji lépe viděl. Stál tu pod šedou, listopadovou oblohou v mrazivém větru, smetajícím suché listí, cihlový, nepříliš rázovitý dům, uprostřed rozsáhlé zahrady, plné starých stromů. Co však jej činilo neobyčejným, čišícím nevlídnou nehostinností, jež svírala srdce, byla strašná jeho zpusťlost. Ježto jedno křídlo mřížových vrat bylo utrženo a obrovské návěští, polosmyté dešti, hlásalo, že usedlost je na prodej, vešel jsem do zahrady, podléhaje zvědavosti, smísené s úzkostí a nevolností.

Třicet nebo čtyřicet let snad byl dům asi neobydlen. Cihly říms a obrub zimami se rozlezly a zmocnily se jich mechy a lišejníky. Průčelí protínaly trhliny, podobné předčasným vráskám, brázdíce tuto dosud pevnou budovu, již nikdo však nevěnoval již žádné péče. Dole stupně vnějšího scho-

diště, popraskané mrazem, zatarasené kopřivami a trním, byly prahem zkázy a smrti.

Děsný smutek vanul hlavně z oken bez záclon, holých a nazelenalých, jejichž tabule rozbili uličníci kamením, takže bylo vidět ponurou prázdnotu místností jako vyhaslé oči, jež zůstaly vytřeštěné v těle bez duše. Kolem dokola pak rozlehlá zahrada byla obrazem zpusťování, bývalý trávník sotva rozeznatelný pod spoustou býlí, aleje zmizely, pozřeny hltavými rostlinami, houště se proměnily v nedotčené lesy, divoká vegetace opuštěného pohřebiště bujela ve vlhkém stínu mohutných, staletých stromů, jimž toho dne podzimní víchř, vydávaje smutné stony, unášel poslední list.

Dlouho jsem prodléval v tomto zoufalém nářku, vycházejícím z věcí, se srdcem znepokojeným temným strachem, vzrůstající úzkostí, přece však zdržován žhoucí útrpností, potřebou věděti a sympatisovati s veškerou tou bídou a bolestí, již jsem kolem sebe cítil. A když jsem se odhodlal odejít, upozoroval jsem na protější straně silnice, tam, kde se dělily dvě cesty, cosi podobného krčmě, barabiznu, kde se prodávaly nápoje, a vešel jsem s rozhodnutím, že přimějí k hovoru místní obyvatelé.

Byla tam jen stařena, jež skuhrajíc, přinesla mi sklenici piva. Naříkala, že je usazena na této odlehlé cestě, kudy neprojedou dva cyklisté za den. Mluvila neurčitě, vyprávěla svůj příběh, říkala, že se jmenuje matka Toussaintová, že přišla z Vernonu se svým

mužem, aby se ujala této hospody, že s počátku obchod nešel špatně, od té doby však, co ovdověla, vedlo se jí stále hůře. Ale když po spoustě jejích slov jal jsem se jí vyptávaní na sousední usedlost, stala se pojednou obezřelou a dívala se na mne nedůvěřivě, jako bych jí chtěl vyrvati strašlivá tajemství.

— Ach, ano, Divočina, dům, kde straší, jak říkají v kraji . . . Já, pane, nevím o ničem. Nestalo se to za mých časů; bude tomu na Velikonoce teprve třicet let, co jsem tady a tamty události sahají hnedle čtyřicet let nazpět. Když jsme přišli, dům byl skoro v tom stavu, v jakém jej vidíte . . . Léta míjejí, zimy ubíhají a nic se nehne, leda že kameny spadávají.

— Ale proč to tedy neprodají, otázal jsem se, když je to na prodej?

— Ach, proč? Proč? Což to vím? . . . Povídá se toho tolik . . .

Patrně vzbudil jsem nakonec její důvěru. A pak dychtila opakovati, co se povídalo. Nejprve mi vypravovala, že děvčata ze sousední vsi nebyla by se odvážila vkročiti do Divočiny, po soumraku, poněvadž kolovala pověst, že v noci se tam vrací nešťastná duše. A když jsem se divil, že u samé Paříže takový příběh může ještě dojíti nějaké víry, pokrčila rameny, chtěla se nejprve tvářiti svobodomyšlnou, pak prozradila svůj nedoznaný děs.

— Jsou však fakta, pane. Proč se neprodá? Viděla jsem přicházeti sem kupce a všichni odešli rychleji než přišli, nikdy nespatriš, aby jediný z nich

se opět objevil. Nuže, jisto jest, že, odváží-li se nějaký návštěvník vkročiti do domu, dějí se tam neobyčejné věci: dveře bouchají, samy se s třeskotem zavírají, jako by dul strašný vítr; výkřiky, stony, vzlyky zaznívají ze sklepů; a když návštěvník neodchází, srdcervoucí hlas vyráží neustále výkřik: Angelino! Angelino! Angelino! A v tomto volání je tolik bolesti, že člověku z toho mrazí v kostech . . . Opakuji vám, že je to dokázáno, nikdo nemluví opačně.

Přiznávám, že jsem se začal vášnivě zajímati a sám pocítil jsem mrazivé chvění pod kůží.

— A kdo je tedy ta Angelina?

— Ach, pane, bylo by nutno vše vám vypravovati. A pak, opakuji, nevím nic.

Nicméně nakonec mi řekla vše. Před čtyřiceti lety, kolem roku 1858, kdy vítězící Druhé Císařství tonulo v samých slavnostech, pan de G . . . , který zastával nějaký úřad v Tuilerích, ztratil svou ženu, s níž měl asi desetiletou dcerušku, Angelinu, div krásy, živý portrét matčin. Za dvě leta nato pan de G . . . se opět oženil, vzal si jinou proslulou krásku, vdovu po generálovi. A tvrdilo se, že od tohoto druhého sňatku zrodila se v Angelině a její maceše divoká žárlivost: jedna byla zraněna do srdce, když viděla, že její matka je již zapomenuta, nahrazena v domě tak rychle touto cizinkou; druhá posedlá, šílená, že má stále před sebou živoucí portrét ženy a plna strachu, že neuvede tuto ženu nikdy v zapomenutí. Divočina náležela nové paní de G . . . a

tam jednoho večera, vidouc, jak otec vášnivě objímá svou dceru, uhodila v pomatené žárlivosti dítě tak prudce, že ubohá holčička padla mrtva se zlomeným vazem. Ostatní bylo hrozné: otec všecek bez sebe svolil, že sám pohřbí svou dceru ve sklepě domu, aby zachránil vražednici; tělíčko zůstalo tam léta zakopáno, zatím co říkali, že dceruška je u tety; vytí psa, který zuřivě hrabal půdu, objevilo nakonec zločin, jehož ostudu pospíšily si Tuilerie ututlati. Dnes pán a paní de G . . . jsou mrtvi a Angelina vrací se stále každé noci na kvílení žalostného hlasu, který ji volá z tajemného záhrobí temnot.

— Nikdo mi to nevyvrátí, dodala matka Toussaintová. To vše je tak pravda, jako že dvě a dvě jsou čtyři.

Naslouchal jsem jí rozrušen, zaražen nepravděpodobnostmi, nicméně však zaujat mocnou a ponurou neobyčejností dramatu. O tomto panu de G . . . jsem slýchal, myslím, že jsem věděl, že se znovu oženil a nějaké rodinné utrpení zasmušilo jeho život. Bylo to tedy pravda? Jaký tragický a dojímavý příběh! Všechny lidské vášně zvířeny, zjitřeny až k šílenství, nej děsivější zločin z vášně, jaký lze viděti: dceruška, krásná jako den, zbožňovaná, zabita macechou a pohřbena otcem v koutě sklepa! Bylo to příliš krásné dojmy a hrůzou. Vyptával jsem se dále, hovořil. Pak jsem se tázal sama sebe, k čemu to? Proč neutrhnutí v květu lidové obraznosti tuto strašnou povídku?

Když jsem vsedal na kolo, pohlédl jsem

naposled na Divočinu. Noc se snášela, neblahý dým díval se na mne prázdnými a kalnými okny, podobnými očím mrtvé, zatím co podzimní vítr úpěl v starých stromech.

II

Proč utkvěl tento příběh v mé hlavě, až se stal neodbytným, opravdovou trýzní? Je v něm jeden z oněch intelektuálních problémů, jež těžko lze rozřešiti. Nadarmo jsem si říkal, že takové legendy kolují po venkově, že tato nepředstavovala celkem nějaký přímý zájem pro mne. Přes to vše mrtvé dítě mě navštěvovalo, tato rozkošná a tragická Angelina, kterou volal žalný hlas každé noci po čtyřicet let v prázdných pokojích opuštěného domu.

A v prvních dvou zimních měsících jsem pátral. Nechtě sebe méně takové zmizení, dobrodružství tak dramatické proniklo na veřejnost, denní listy té doby dozajista se o něm zmínily. Prohrabával jsem sbírky v Národní knihovně a nic jsem neobjevil, ani řádky, vztahující se k podobnému příběhu. Pak jsem se vyptával současníků, lidí z Tuilerií; žádný nemohl mi dáti jasnou odpověď, dostal jsem pouze zprávy si odporující, takže jsem se vzdal veškeré naděje, že dojdou pravdy, ač jsem neustále byl soužen mukou tajemství. Když tu jednoho rána uvedla mě náhoda na novou stopu.

Každé dvě, tři neděle konával jsem z upřímného

bratrství, náklonnosti a podivu návštěvu u starého básníka V . . ., který zemřel minulého dubna téměř sedmdesátiletý. Po dlouhá leta již ochrnutí nohou přikovávalo ho k jeho křeslu v malé pracovně v Assasově ulici; okna pracovníčky vedla do Lucemburské zahrady. Dokončoval tam velice tiše sen života, ježto žil vždy jen obrazností a zbudoval si ideální palác, v němž, dalek skutečnosti, miloval a trpěl. Kdo z nás nevzpomíná jeho jemného, milého obličej, jeho bílých vlasů s dětskými kučery, jeho bledých, modrých očí, jež si uchovály nevinnost mládí? Nemohlo se říci, že vždy lhal. Pravda však bylo, že vymýšlel neustále, takže nevěděl nikdy přesně, kde pro něho přestávala skutečnost a kde začínal sen. Byl to velice roztomilý stařec, dávno již vyhoštěný ze života, ale hovor s ním působil na mne často jako tiché a neurčité odhalování neznáma.

Onoho dne hovořil jsem tedy s ním u okna v úzkém pokoji, jež vyhříval stále hořící oheň. Venku byl strašný mráz, Lucemburská zahrada rozkládala se bílá sněhem, rozvíjejíc širý obzor neposkvřené čistoty. A nevím ani jak, rozhovořil jsem se o Divočině, o příběhu, který mě stále zajímal: otec, jenž se znovu oženil, macecha, žárlící na dcerušku, živý to portrét matčin, pak pohřbení v hloubi sklepa. Poslouchal mě s klidným úsměvem, který si uchovával i ve smutku. Nastalo mlčení; jeho bledý, modrý zrak ztrácel se v dál, v bílé nesmírnosti Lucemburské zahrady, zatím

co stín snu, linoucí se z ní, zdál se ho obklopovati lehkým mrazením.

— Znal jsem dobře pana de G . . . , pravil zvolna. Znal jsem jeho první ženu, nadpřirozeně krásnou; znal jsem i druhou, neméně zázračně krásnou; a miloval jsem je dokonce obě vášnivě, ač jsem to nikdy neřekl. Znal jsem Angelinu, která byla ještě krásnější, již by byli všichni muži na kolenou zbožňovali . . . Ale věci neudály se docela tak, jak vy říkáte.

To bylo pro mne hlubokým vzrušením. Byla tu tedy neočekávaná pravda, v níž jsem již nedoufal? Zvím vše? S počátku nebyl jsem nedůvěřivý a pravil jsem mu:

— Ach, příteli, jakou službu mi prokážete! Konečně má ubohá hlava bude moci se uklidniti. Mluvte rychle, povězte mi vše.

Ale on mě neposlouchal, jeho zraky ztrácely se v dáli. Pak hovořil zasněným hlasem, jako by byl tvořil bytosti a věci postupně, jak je vyvolával ve vzpomínkách.

— Angelina byla v dvanácti letech duší, v níž celá láska ženy již rozkvetla s jejími výbuchy radosti a bolesti. Ona strašlivě žárlila na novou manželku, kterou vídala denně v objetí otcově. Trpěla tím jako děsnou zradou; nová dvojice urážela nejen již její matku, ale i ji samu trýznila, drásajíc její srdce. Každé noci slyšela svou matku, jak ji volá ze svého hrobu; a jedné noci tato dvanáctiletá dívenka, příliš trpíc, pří-

liš hynouc láskou, vrazila si nůž do srdce, aby šla za matkou.

Vykřikl jsem:

— Velký Bože, je to možné?

— Jaký děs a jaká hrůza, pokračoval, aniž mě slyšel, když druhého dne manželé de G . . . našli Angelinu v její postýlce s nožem, vraženým až po rukověť do prsou! Byli právě před samým odjezdem do Itálie, byla tu již jen stará komorná, jež vychovala dítě. V své hrůze, že by mohli býti viněni ze zločinu, zahrabali skutečně s její pomocí tělíčko, ale do kouta skleníku, který byl za domem, na úpatí obrovského pomorančovníku. A byla tam nalezena v den, kdy po smrti rodičů stará služebná vypravovala tento příběh.

Napadaly mne pochybnosti. Jat neklidem, zkoumal jsem ho, tázaje se sama sebe, zda si to nevymyslíl.

— Věříte tedy též, otázal jsem se ho, že se Angelina může vraceti každé noci na srdcervoucí výkřik tajemného hlasu, jenž ji volá?

Tentokráte podíval se na mne a jal se shovívavě usmívati.

— Vraceti, milý příteli; ach, celý svět se vrací. Proč nechcete, aby duše drahé mrtvé holčičky obývala dosud místa, kde milovala a trpěla? Slyšeli lidé hlas, jenž ji volá, znamená to, že život pro ni dosud nezačal, ale začne, budete tím jist, neboť vše začíná znovu, nic se neztrácí, ani láska, ani krása . . .

Angelino! Angelino! Angelino! a ona se znovu zrodí v slunci a květinách. ,

Rozhodně ani přesvědčení, ani klid se nezrodily ve mně. Můj starý přítel V . . . , dětinský básník, vzbudil ve mně jen větší zmatek. Dojista si to vymyslel. Ale snad přece uhadoval jako všichni jasnovidci.

— Je vše pravda, co mi tu vypravujete? odvážil jsem se ho otázati se smíchem.

I on se tiše rozveselil:

— Ale ovšem, že to je pravda. Či celé nekonečno není pravdivé?

Bylo to naposledy, co jsem ho viděl, ježto jsem byl nucen za krátko nato odcestovati z Paříže. Vidím ho dosud s jeho zasněným pohledem, upírajícím se na bílou pokrývku Lucemburské zahrady; byl tak klidný v jistotě svého nekonečného snu, kdežto já se šířím potřebou zachytiti navždy pravdu stále prchající.

III

Uplynulo půl druhého roku. Musil jsem na cesty, velké starosti a velké radosti vzrušovaly můj život v bouři, jež nás všechny unáší k neznámu. Ale v jistých hodinách slyšel jsem stále blížili se zdáli a zníti ve mně žalostné volání: Angelino! Angelino! Angelino! A chvěl jsem se, jat znovu pochybnostmi, trýzněn touhou věděti vše . . . Nemohl jsem

zapomenouti, není pro mne jiného pekla než nejistota.

Nemohu říci, jak jsem se jednoho podivuhodného červnového večera ocitl opět s bicyklem na odlehlé cestě k Divočině. Chtěl jsem ji skutečně opět viděti ? Byl to prostý pud, který mě přiměl opustiti hlavní silnici a dáti se touto stranou? Bylo skoro osm hodin; ale obloha v tyto nej delší dny roku zářila ještě západem vítězného slunce, bez mraku, celé nekonečno azuru a zlata. A jaký lehký a rozkošný vzduch, jaká příjemná vůně stromů a luk, jaká něžná veselost v nesmírném míru polí.

Jako po prvé před Divočinou, seskočil jsem úžasem s kola. Okamžik jsem váhal, nebyla to již táž usedlost. Krásná nová mříž svítila v zapadajícím slunci, obkličující zdi byly opět postaveny a dům, jež jsem sotva zahlédl mezi stromy, nabyl opět, jak se mi zdálo, smavé radosti mládí. Bylo to tedy ohlášené vzkříšení? Vrátila se opět Angelina k životu na volání dalekého hlasu?

Zůstal jsem stát! na cestě hluboce dojat a díval jsem se, když loudavý krok nedaleko mne mnou zachvěl. Byla to matka Toussaintová, jež vedla domů svou krávu z nedalekého, vojtěškou porostlého pole.

— Ti tedy neměli strachu? otázal jsem se, ukázav na dům.

Poznala mě, zastavila své dobytče.

— Ach, pane, jsou lidé, kteří by šlapali po Pánu Bohu. Již přes rok tomu, co byla usedlost koupěna.

Malíř provedl tenhle kousek, malíř B . . . , to víte, tihle umělci jsou schopni všeho.

Pak vedla dál svou krávu a pokynuvši hlavou, dodala:

— Konečně, uvidíme, jak to dopadne.

Malíř B . . . , rozkošný a geniální umělec, který maloval tolik roztomilých Pařížanek! Znal jsem ho trochu, stiskli jsme si ruku v divadlech, výstavních sálech, všude, kde jsme se setkali. A náhle neodolatelná touha mě pudila, abych vstoupil, vyznal se mu, poprosil ho, aby mi řekl, co ví pravdivého o této Divočině, jejíž neznámo mě soužilo. A nerozmýšleje se, nepozastavuje se nad svým zaprášeným, cyklistickým oblekem, jež zvyk začíná ostatně připouštět, odtáhl jsem své kolo k omšenému kmenu starého stromu. Na jasné zacinkání zvonku, jehož péro se kývalo na mříži, přišel sloužící, jemuž jsem odevzdal svou navštívenku; zanechal mě na chvíli v zahradě.

Mé překvapení vzrostlo ještě, když jsem se rozhlédl kolem sebe. Průčelí bylo opraveno, žádných trhlin již, žádných nespojených cihel; schodiště, vroubené růžemi, stalo se opět prahem radostného přijetí; a živá okna smála se teď, hlásala vnitřní radost za bělí svých záclon. Pak tu byla zahrada, zbavená kopřiv a trní, znovu se objevivší záhon jako velká, vonějící kytice, staré stromy omlazené v svém staletém míru zlatým deštěm jarního slunce.

Když se sloužící zase objevil, uvedl mě do salonu

a sdělil mi, že pán šel do sousední vesnice, ale brzy tu bude zpět. Byl bych čekal hodiny; měl jsem strpení, prohlížel jsem si nejprve místnost, v níž jsem se ocitl, přepychově opatřenou těžkými koberci, záclonami a závěsy z kretonu, družícími se k ohromnému divanu a hlubokým křeslům. Tyto čalounické práce byly dokonce tak hojné, že jsem byl překvapen náhlým sklonem dne. Pak nastala skoro úplná noc. Nevím, jak dlouho jsem tam zůstal, zapomněli na mne, ba ani lampu mi nepřinesli. Sedě v stínu, jal jsem se oživovati celý tragický příběh, oddávaje se snění. Byla Angelina zavražděna? Vrazila si sama nůž do srdce? A přiznávám se, že v tomto strašicím domě, jenž se ztměl, zmocnil se mne strach, strach, který byl jen lehkou stíněností, mrazením na povrchu kůže; pak se zvětšil, promrazil mě celého v šíleném děsu.

Nejprve se mi zdálo, že někde bloudí neurčité zvuky. Bylo to patrně v hlubinách sklepa: temné nářky, dusené vzlyky, těžké kroky přízraku. Pak to stoupalo, blížilo se, celý temný dům, zdálo se mi, že se naplňuje děsným smutkem. A pojednou ozvalo se strašlivé volání: Angelino! Angelino! Angelino! s takovou mohutnější silou, že jsem se domníval cítiti jeho chladný dech vanouti mi do tváře. Dveře salonu se prudce otevřely, vstoupila Angelina, prošla místností, aniž mne viděla. Poznal jsem ji v zášlehu světla, které vniklo s ní z ozářeného vestibulu. Byla to mrtvá dvanáctiletá holčička, zázračně krásná, s podivuhodnými, plavými vlasy na ramenou, bíle

oděná, celá bledá zemí, z níž se každé noci vracela. Prošla mlčky, zaraženě, zmizela druhými dveřmi, zatím co znovu ozvalo se volání vzdálenější.

Angelino! Angelino! Angelino! A stál jsem nehybně, s potem na čele, v děsu, jenž ježil všechny vlasy na mé hlavě, ve vichru hrůzy, vanoucí z tajemství.

Skoro ihned, myslím, kdy sloužící přinášel konečně lampu, byl jsem si vědom, že malíř B ... je tu a tiskne mi ruku, omlouvaje se, že mě nechal tak dlouho čekat. Nebyl jsem falešně ješitný, vypravoval jsem mu ihned svůj příběh, všecek se ještě chvěje. A s jakým údivem s počátku mi naslouchal a s jakým srdečným smíchem spěchal, aby mě upokojil!

— Nevěděl jste patrně, můj drahý, že jsem bratrance drahé paní G . . . Ubohá žena! Viniti ji z vraždy té dívenky, kterou milovala a oplakávala jako otec! Neboť jen jedno je pravdivé: že ubohá holčička vskutku zemřela zde, ne svou vlastní rukou, velký Bože, ale náhlou horečkou, jako když blesk udeří, že rodiče, jati hrůzou z tohoto domu, nechtěli se do něho již nikdy vrátiti. To vysvětluje, že zůstal neobydlen za jejich života. Po jejich smrti došlo k nekonečným procesům, jež bránily prodeji. Toužil jsem po něm, číhal jsem na něj po dlouhá leta a ubezpečuji vás, že jsme tu dosud nespátřili žádného strašidla.

ANGELINA ANEB, DŮM KDE STRAŠÍ

Prochvělo mnou opět náhlé zamrazení; zakoktal jsem:

— Ale Angelina, právě jsem ji viděl, tam ve chvíli . . . Strašlivý hlas ji volal a šla tudy, prošla tímto pokojem.

Díval se na mne zděšeně, domnívaje se, že jsem pozbyl rozumu. Pak najednou vybuchl v hlučný smích šťastného člověka.

— To je moje dcera, již jste zrovna teď viděl. Měla právě za kmotra pana de G . . . , který jí dal ve zbožné vzpomínce toto jméno Angelina a ježto jí matka patrně v tu chvíli volala, šla tímto pokojem.

Sám pak otevřel dveře a znovu zavolal:

— Angelino! Angelino! Angelino!

Dívka opět přišla, ale živá, chvějící se radostí. Byla to ona v svém bílém šatě, se svými podivuhodnými plavými vlasy na ramenou a tak krásná, tak zářící nadějí, že byla jako celé jaro, jež nese v pupenu slib lásky, dlouhé štěstí života.

Ach, drahá vracející se, nová dívka, jež znovu se rodila z mrtvé dívky. Smrt byla překonána. Můj starý přítel, básník V . . . nelhal, nic se neztratí, vše znovu začíná, krása jako láska. Hlas matek volá tyto dcerušky dneška, tyto milenky zítřka a ony znovu ožívají v záři slunce a mezi květinami. Toto procitnutí dítěte strašilo v domě, v domě, jenž dnes opět omládl a stal se šťastným v konečně opět nalezené radosti věčného života.